

УДК 347.9

Олексій Валерійович САЛМАНОВ,

викладач кафедри кримінального процесу

та організації досудового слідства факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0001-9421-5085>

ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ В ЖИТЛІ ЧИ ІНШОМУ ВОЛОДІННІ ОСОБИ

Слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія, яка може проводитися слідчим або прокурором яка полягає в тому, що слідчий та/або прокурор у присутності понятих, а в необхідних випадках за участю спеціаліста, підозрюваного, потерпілого, свідка, захисника, представника, з метою перевірки та уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, проводить відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проводить інші необхідні дослідження чи випробування (ст. 240 Кримінального процесуального кодексу України).

Слідчий експеримент в житлі чи іншому володінні особи може бути проведений для перевірки припущень будь яких версій слідчого або прокурора з метою перевірки фактичних даних які були отримані під час допиту підозрюваного, свідка, потерпілого, виконання інших слідчих розшукових дій (огляду, пред'явлення для впізнання тощо).

Розглянемо розповсюджені (типові) підстави для проведення слідчого експерименту:

1) слідчий експеримент для перевірки можливості бачити у зазначених умовах. Завдання такого експерименту іноді полягає у встановленні можливості не тільки бачити, а й розрізнати деталі та особливості об'єктів у певних умовах;

2) слідчий експеримент для перевірки можливості чути в конкретних умовах. У деяких випадках під час виконання слідчого експерименту на відкритій місцевості важливо встановити силу та напрямок вітру в момент події злочину, а також наскільки суттєво ці чинники впливають на можливість почути;

3) слідчий експеримент для перевірки можливості проникнути крізь певний отвір та вийняти через нього ті чи інші предмети. Таким експериментом повинна бути встановлена і об'єктивна можливість учинення дій (проникнення, витягування), і суб'єктивна здатність на це певної особи або осіб. Важливо з'ясувати, чи може

предмет певної конфігурації та обсягу влізти у цей отвір, а також чи може вказана особа проникнути через виявлений пролом;

4) слідчий експеримент для перевірки можливості вчинення якоїсь дії за певний проміжок часу. Під час здійснення такого експерименту головним чинником є час, оскільки викликає сумнів не факт можливості вчинення певних дій, а час, упродовж якого вони були вчинені;

5) слідчий експеримент для перевірки можливості настання певних наслідків дій (розгоряння, поломки та ін.). Такі експерименти слід виконувати у випадках, коли ці питання не вимагають експертного дослідження і застосування спеціальних знань;

6) слідчий експеримент для встановлення спеціальних і професійних навичок особи. Такі експерименти рекомендують проводити тоді, коли обвинувачений або свідок стверджує, що володіє можливістю виконати ту чи іншу роботу. У разі заперечення ним цього проводити слідчий експеримент не рекомендується.

Слідчий експеримент – являє собою складну (системну) слідчу дію, у провадженні якої використовуються два простих джерела інформації: люди і речі (вербальні і невербальні).

Слідчий експеримент в житлі чи іншому володінні особи – це динамічна дія, сутність якої полягає у проведенні дослідів. Перш ніж проводити дослідні дії в житлі чи іншому володінні особи, необхідно попередньо підготуватися, що включає:

- 1) прийняття рішення про проведення слідчого експерименту;
- 2) визначення його мети, тобто які обставини можуть бути встановлені слідчим експериментом;
- 3) визначення часу і місця проведення експерименту;
- 4) забезпечення умов, максимально наближених до обстановки, що перевіряється;
- 5) підбір учасників слідчого експерименту;
- 6) підготовка об'єктів, необхідних для постановки дослідів;
- 7) складання плану експерименту і забезпечення охорони місця його проведення.

В слідчому експерименті можуть бути задіяні як підозрювані так і потерпілий, свідок, захисник, представник. Також слід врахувати, що Конституція України (ст. 63) і КПК надають підозрюваному право не свідчити проти самого себе і своїх близьких родичів. Таким чином, згода на участь у слідчому експерименті, а також надання показань під час його проведення є правом підозрюваного, а не обов'язком. Його відмова брати участь у проведенні слідчого експерименту, давати які-небудь пояснення, пов'язані з проведенням слідчого експерименту, виключає можливість проведення цієї слідчої дії.

Слідчий експеримент, що проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, яке розглядається в порядку, передбаченому КПК України, для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи.

При проведенні слідчого експерименту або після його закінчення з урахуванням вимог статей 104–107 КПК України складається протокол, який повинен бути підписаний всіма особами, що брали в ньому участь, а також понятими і слідчим та/або прокурором. У протоколі, крім звичайних відомостей, потрібно вказати: з чиєю участю і в чий присутності проводився слідчий експеримент; його мету; відомості про особу, показання якої перевірятимуться; відомості, що перевіряються; умови провадження слідчої дії (стан погоди, освітлення і т. ін.); хід експерименту, тобто дії, виконані його учасниками при підготовці і відтворенні обставин події, що перевіряється; при вчиненні дослідницьких дій особливо докладно описуються одержані результати; фіксується маршрут руху учасників слідчої дії, указується початкова точка, звідки почалося просування учасників, порядок їх розташування.

В тактиці організації, проведення і управління слідчою дією реалізуються його принципи, що визначають прийоми і засоби діяльності як предметно-перетворюючої сутності.

Слідчий експеримент у цьому плані становить одну з найбільш програмованих дій, обмежених тактико-організаційними та управлінськими засадами.

Слідчий експеримент в житлі чи в іншому володінні особи на встановлення механізму утворення слідів найбільш близький до судової експертизи, але не тотожний з нею. Він найчастіше проводиться для визначення взаєморозташування слідоутворюючих об'єктів у момент події, наприклад, потерпілого і транспортного засобу; зняття в руці злочинця і положення жертви; способу проникнення, механізму злому перешкоди або замикаючого пристрою; настання конкретних подій при певних обставинах.

Отже, слідчий експеримент має складну структуру. Це обумовлено поєднанням дослідження та відтворення двох моделей: обстановки кримінального правопорушення і моделі дії, яка, за припущенням, могла бути вчинена. Також, для виконання слідчого експерименту в житлі чи в іншому володінні особи необхідно мати чіткий план, наявність відповідних підстав та умов, кола осіб і дотримуватись процесуального порядку його проведення. Слідчий експеримент в житлі чи в іншому володінні особи входить до слідчих

розшукових дій, які мають лише перевірочний характер наявних у провадженні фактичних даних шляхом проведення дослідів і випробувань в умовах, максимально наближених до розслідуваної події. Результати цих дослідів є тими фактичними даними, які дозволяють дійти висновку про обставини, що мають значення для розкриття злочину.

Одержано 30.09.2019

УДК 343.13(477)

Ігор Ігорович САПЕЙКО,

*курсант Харківського національного
університету внутрішніх справ;*

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства факультету № 1
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

 <https://orcid.org/0000-0002-1533-9213>

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНШИХ ОСІБ ДО ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

З набранням чинності КПК України 2012 р. під час кримінального провадження передбачається можливість проведення негласних слідчих (розшукових) дій, які є різновидом слідчих (розшукових) дій. Як відомо, дані дії проводяться за випадків, коли відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати у інший спосіб. З метою отримання максимальних результатів від їх реалізації та унеможливлення визнання отриманих доказів недопустимими, законодавець не безпідставно у ч. 6 ст. 246 КПК України, передбачив можливість за рішенням слідчого чи прокурора до участі у них залучати інших осіб. Разом з тим, положення кримінального процесуального законодавства не надають належного тлумачення терміну «інші особи».

На наше переконання це можуть бути особи, які безпосередньо сприяють органам досудового розслідування у проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Детальний аналіз положень глави 21 КПК України та практичних аспектів її застосування вказує на те, що в якості інших осіб можуть залучатися: а) співробітники оперативних підрозділів; б) поняті; в) спеціалісти; г) перекладачі; ґ) особи,